

# KOLLAPSZOLÓGIA

## **Ez egy rövid összefoglaló a kollapszológiáról, amelyben szó lesz**

- azokról az előrejelzésekről, amelyek a modern civilizáció igényeinek és a Föld fizikai lehetőségeinek számbavételén alapszanak,
- a kollapszológia fogalmáról és kutatásainak következtetéseiről,
- a mélyalkalmazkodásról,
- és ezek Bokrunkkal való kapcsolatáról.

## **Előszó**

---

Ezt a kis ismertetőt úgy érdemes olvasni, hogy eltekintünk attól, hogy milyen lehetőségei lennének az összeomlás elkerülésének.

### **Nem tér ki arra,**

- hogy milyen összetett a probléma, és hogy nem lehet előre tudni, mit hoz a holnap,
- hogy milyen fel nem fedezett, fel nem tárt erőforrás van még a Föld belsejében,
- hogy a kőkorszak sem azzal ért véget, hogy elfogyott a kő,
- hogy az olajkészletek elfogyását is rosszul jelezték előre,
- hogy a zöld energiák környezetszennyezés nélkül szolgáltatnak energiát,
- hogy a Föld már több felmelegedési és lehűlési periódust átélt,
- hogy a globális felmelegedést nem (nem csak) az emberi tevékenység okozza,
- hogy technológiákkal, innovációval, fúziós energiával megoldódik az energiaellátás,
- hogy a faültetés, a papírszívószál, a szelektív hulladékgyűjtés, a közösségi autózás és hasonló megoldást jelentenek,
- hogy a körforgásos vagy az ökológikus gazdaság a fenntartható fejlődés útja,
- hogy ha mind a 8 milliárd ember tenne valamit, akkor javíthatnánk a globális helyzetet,
- hogy a mesterséges intelligencia segítségével eddig nem remélt megoldási javaslatok születnek,
- hogy más bolygóról tudunk energiát, vagy az előállításához szükséges anyagot a Földre szállítani,
- hogy szükség esetén más bolygóra/galaxisra költözünk,
- hogy a Jóisten megmenti az emberiséget, ha akarja...

A továbbiakban arról lesz szó, mi lenne, vagy mi lesz, ha mégsem az ábrándokat kergetők forгатókönyve valósul meg. Valamint mi az, amit mi tehetünk, nem a megoldás vagy az összeomlás elkerülése, hanem az arra való felkészülésünk érdekében.

Lehetséges ugyanis, hogy az illúziókhöz menekülés jobban bénít, mint a – még oly elkészerítő – tények ismerete.

Aki a meglévő tudományos adatok és előrejelzések alapján valószínűnek tartja az összeomlás bekövetkeztét, az ennek fényében, aki pedig nem fogadja el ezeket, az gondolat kísérletként tételezze fel, hogy bekövetkezik, és úgy olvasson tovább.

## Előzetes alapvetések

---

### Kicsit korábból indítva, a Római Klub „*The Limits To Growth*” 1972-es jelentése

A Klub célja volt megismerni a földi rendszerek határait, és azok kölcsönhatásait.

Arra keresték a választ, hogy „alapozható-e a földi erőforrásokra és ökológiai rendszerekre a földi népesség és állótöke további exponenciális növekedése”?

A program 1900-tól kezdve öt fő szektor – népesség, ipar, mezőgazdaság, nem megújuló erőforrások, környezetszennyezés – kölcsönhatását és jövőbeli alakulását vette számításba 2100-ig, több variációban.

A szerzők tisztában voltak azzal, hogy a szektorok szinte végtelen számú egyéb feltételektől is függenek, ezen kívül sok esetben nem volt teljes körű felhasználható adat. A fő kérdés megválaszolását ezek a korlátozó tényezők azonban nem befolyásolták. Az is egyértelmű volt, hogy van annyi információ, hogy a legfontosabb kérdésre, a növekedés korlátaira megbízható választ kapjanak. Az adatok pontatlansága befolyásolhatta a lehetséges változások periódusát, a növekedés ütemét, vagy az összeomlás idejét, de nem volt hatással arra a következtetésre, hogy vajon milyen lesz a változások lényege: ingadozás, növekedés vagy hanyatlás.

A végeredményt így fogalmazták meg: „*a világrendszer jövőbeli növekedése eléri korlátait, majd egy nyomasztó, kimerült állapotba omlik össze*”.

A kutatók – saját bevallásuk szerint – optimista becsléseket vettek számításba, és nem számoltak olyan változásokkal, mint pl. háborúk és járványok, amelyek befolyásolhatják az események alakulását. Mivel viszont a rendszer alapvetően az erőforráskészletek kimerülése miatt omlik össze, ezért megkétszerezett erőforrás-mennyiséggel is elvégezték a számításokat. Az eredmény közel ugyanaz: kicsit későbbi, viszont gyorsabb ütemű összeomlás várható. A modell nem volt képes az események pontos időpontját megadni a nagy adathalmaz és a sok bizonytalanság miatt, az azonban egyértelmű volt, hogy a világrendszer alapvető viselkedését a népesség és a tőke exponenciális növekedése jellemzi, amelyet hanyatlás követ.

A jelentés komoly figyelmet szentelt a technológiai fejlődésnek, amelynek a szerepét igen reálisan ítélte meg. Sok kihívást lehet legyőzni új technológiákkal, azonban előbb-utóbb a növekedés olyan hiányok miatt áll le, amelyekre nincs technológiai megoldás és óvtak attól, hogy eltúlozzuk ezeknek az új fejlesztéseknek a jelentőségét.

A korlátba ütközés oka az emberiség – történelme során – kialakult kultúrájának alapelve, vagyis, hogy inkább harcoljunk a korlátok ellen, mint megtanuljunk adott korlátok között élni. Ez a terjeszkedő, gyarmatosító stratégia akkor jött létre, amikor az erőforrások – azok felhasználásához képest – gyakorlatilag korlátlanul álltak rendelkezésre, és az emberiség tevékenységének hatása a természetre minimális volt.

A modell következtetéseinek egyik legizgalmasabb kérdése a korlátlan növekedés okozta összeomlás elkerülésének elméleti lehetősége. A szerzők „megfordították” a programot, és azt keresték, hogy milyen tendenciák követésével lehetséges egy összeomlás nélküli jövő. A számítógépes program ennek a lehetőségét a népesség és a tőke stabilitásában állapította meg.

Az állandó állapot elérésének elméleti feltételei többek között a következők voltak:

- A népesség stabilizálódása az 1975-ös globális szinten (kb. 4 milliárd fő).
- Az ipari termelés egy egységére eső készletfelhasználása az 1970-es érték egynegyedén.

- Az ipari termékegységre eső szennyezés és a mezőgazdasági termelés az 1970-es szint egynegyedén.
- Ha a mezőgazdasági tőke elsősorban a talaj minőségének megőrzésére és termőképességének fokozására irányul.

A szerzők hangsúlyozták, hogy ez a fordított kísérleti modell nem közgazdasági ajánlás! Ezek a feltételek irreálisak, ilyen korlátozó intézkedéseket lehetetlen bevezetni.

Reális lehetőség a növekedés természet általi szabályozása.

A természet szabályozásának eredménye a rendszer összeomlása. A kutatók szerint az összeomlás végén kicsi az esélye annak, hogy mai fogalmaink szerinti civilizáció maradjon fenn.

A szerzők kifejtik, hogy a népesség- és tőkenövekedés jelenlegi módja világviszonylatban tágítja a szakadékot a gazdagok és szegények között, a *„gazdagság egyre nagyobb vagyont, a szegénység pedig több gyereket eredményez”*.

A jelenlegi világrendszer célkitűzése, hogy egyre több ember számára állítson elő több élelmiszert, és egyéb anyagi javakat. Ha a társadalom ezekért a célokért versenyez tovább, akkor végül eléri a földi korlátok valamelyikét. Világunk véges. *„A növekedést tovább folytató kísérlet végső fokon szerencsétlen összeomlást eredményez”*.

Az elmúlt 50 évben a tanulmánnyal szemben gyakori kritika volt, hogy a világ azóta sem omlott össze, a gazdasági növekedés is folytatódik. A Római Klub azonban csupán azt állapította meg, hogy ha a tendenciák nem változnak, a növekedés 2030–40 körül megáll, és a rendszer összeomlik.

A téves értelmezés oka részben szándékos, részben felületes ismeret. A szándékos félremagyarázás a hatalmi érdekek fenntartását szolgálja. E mögött részben természetes emberi igény és magatartás áll. A megszokott értékrend kritikája, megváltoztatása komoly energiákat igényel. A nyugati tömegkultúra egyik alapvető gondolata és célja a kényelem, amely érthető módon nem motiválja az embereket ellenkező irányú változásra. Az önkorlátozás gondolata nem adható el sem a piacon, sem a politikában.

1992-ben, két évtizeddel az első jelentés után, megismételték a programot. A tapasztalt és tájékozott, egyébként optimista, szerzőket is meglepte az eredmény. Az újabb tanulmány címe *„Túl a határokon”*. Megállapították, hogy ahogy a dolgok jelenleg mennek, az fenntarthatatlan.

*„A fejlődő technológiák, a növekvő tudatosság és szigorodó környezetvédelmi politika ellenére sok természeti erőforrás és szennyezés átlépte a fenntarthatóság határait.”*

*„Lényeges csökkentés nélkül az energia- és nyersanyagforrások ellenőrizhetetlen összeomlása következik be, és az egy főre jutó élelmiszer, energia és ipari termelés értéke csökkenni fog.”*

*Ez a csökkenés elvileg nem elkerülhetetlen. Két változás szükséges, elsőként újra kell értékelni a növekedés politikáját és gyakorlatát, a fogyasztást és a népesedést. Másodikként a nyersanyag- és energiahatékonyság területén gyors és drasztikus fejlődést kell elérni.”*

A jelentésből kitűnik, hogy a szükséges változások pszichológiailag és politikailag ijesztően nehéz feladatok. A tudományos munka olyan fogalmakat is használ, mint a szeretet, barátság, nagylelkűség, megértés, szolidaritás, türelem, bizalom és bölcsesség. A fenntarthatóság megvalósításához szükség lenne ezekre az érzésekre és tudásra.

A kutatók akkor (1992) még úgy gondolták, hogy a fenntartható társadalom technikailag és gazdaságilag megvalósítható.

Azóta az energiafelhasználás megduplázódott, a népesség 5,5 milliárról 8 milliárdra nőtt.

Ma (2023) a Földön véges mennyiségben meglévő, hasznosítható formában rendelkezésre álló fosszilis energiahordozók és egyéb nyersanyagkészletek, mint erőforrások, rohamos mértékben fogynak.

A fogyasztói társadalom ezt a folyamatot az 50 éve kongatott vészharangok ellenére egyre gerjeszti. A felhasználás (inkább elhasználás) során szennyezzük a légkört, a talajt, az édesvíz-készleteket, az óceánokat, és veszélybe sodorjuk azt az ökoszisztémát, amelynek része vagyunk.

További veszély az emberiségre nézve a kórokozó fajoknak a hirtelen klímaváltozás következtében új földrajzi területeken való megjelenése, amelyeket pl. szarvasok, sünök, vándormadarak, háziállatok tovább terjeszthetnek az emberekre. És ami a fertőzések veszélyének mértékét illeti, hogy pl. a becslés szerint 1,7 millió vírusból kb. 10 000-et ismerünk jelenleg.

### **Világgazdaság:**

A világ energiaellátása jelenleg (2023) kb. 78 százalékban fosszilis energiahordozókból valósul meg. Globálisan olyan nagy az energiaigény, hogy évről évre több fosszilis energiaforrást használunk, plusz növekszik a megújítható energiafelhasználás is, ami további erőforrás-elhasználást és környezetkárosítást jelent.

A nemzetközi – egyébként régen nem elegendő mértékű csökkentést szolgáló, és ráadásul globálisan be nem tartott – megállapodások csupán a CO<sub>2</sub>-kibocsátásra összpontosítanak. A felmelegedést viszont nemcsak a mért kibocsátott CO<sub>2</sub>, hanem egyéb szennyezések is növelik (pl. a permafroszt-olvadás során felszabaduló CO<sub>2</sub> és metán, valamint a jégsapkákra lerakódó korom), amelyek kibocsátásának csökkentésére nincsenek megállapodások. A felmelegedés következtében nő az elsivatagosodás, ami éhezést, ivóvíz-hiányt, ez pedig milliárdos nagyságrendű népvándorlást indíthat.

Az úgynevezett fenntarthatóság csak akkor lenne megvalósítható, ha nemcsak lemondanánk a fejlődésről, hanem közgazdasági megközelítésben visszafejlődnénk. Ez lenne a fenntartható visszavonulás. Pl. ha feleannyi energiát használnánk fel globálisan, azzal jelentős kibocsátás-csökkentést lehetne elérni. Viszont feleannyi energiafelhasználás nem lenne elegendő sem a GDP növelésére, sem pedig meglévő javaink értékének megőrzésére.

A gazdasági élet meghatározó szereplői, és a politikai elit képviselői saját rövid távú érdekeiket szem előtt tartva nem tettek, nem tesznek, és nem is fognak tenni lépéseket még csak a problémák súlyosságának enyhítésére sem. A kezükben tartott média segítségével pedig a közvélemény is, az emberiség létét fenyegető veszélyeket, nem küszöbön állóknak, hanem lehetségesnek és távolinak mutatja, és elutasítja annak lehetőségét, hogy felkészüljön a változásokra, ahogy azt is, hogy a katasztrófa elkerülése érdekében esetleg meg is tegye a szükséges változtatásokat.

A hihetetlen mértékben bonyolulttá váló, egyre növekvő, és egyértelműen az energiafelhasználáson alapuló civilizáció, mint komplex rendszer eléri, sőt valószínűleg el is érte azt a csúcspontot, amelyről már csak lefelé van tovább.

El kell gondolkodnunk azon, hogy elkéstünk egy, a teljes bolygót érintő környezeti katasztrófa elhárításával, és hogy az minden következményével együtt eljön, még a mi életünkben.

## Kollapszológia

---

### Mottó 1.

*....oly kevés  
A foka-faj. – Ha isten vagy, tegyed,  
Könyörgök, hogy kevesb ember legyen  
S több foka. (Madách, 1862)*

### Mottó 2.

*A világ így ér véget  
Nem egy bumm-mal, hanem nyöszörgéssel  
(Eliot: The Hollow Men, 1925)*

A kollapszológia – saját definíciója szerint – a komplex rendszerek viselkedésével foglalkozó kutatási terület. Nem csupán emberi/történelmi rendszerek kiépülésével és hanyatlásával foglalkozik, hanem olyan ökoszisztémákat is vizsgál, mint amilyen a Szent Márk sziget rénszarvasainak kipusztulási folyamata.

A kollapszológia nem apokalipszissel való ijesztgetés, hanem józan belátás, amely elindította azokat a kutatásokat, amelyek arra irányulnak, hogy hogyan lehetne kezelni a szükségszerűen, bár részleteiben természetesen pontosan előre nem látható módon és időben bekövetkező eseményeket.

Nem elveszi a reményt, amivel vádolják, bár kétségtelenül nem rózsaszín jövőképet fest, csak próbálja felhívni a figyelmet az adatok, tények alapján várható hanyatlásra.

Képzeljük el, hogy néhány hétre áram, benzin, gázolaj és földgáz nélkül maradunk. Nem lennének nyitva a boltok, nem rendelnének az orvosok, nincs banki szolgáltatás, nincs internet, nem tudnánk tölteni a telefonunkat, nem tudnánk világítani, fűteni, főzni, leolvadnának a hűtők, a hűtőházak, leállna a közlekedés, az élelmiszerellátás. A dolgozók zöme nem tudna dolgozni, erre az időre nem kapnánk fizetést, nyugdíjat stb.

Láthatjuk, hogy a civilizált élet alapvető mozzanataiban is nélkülözhetetlenné vált az energiahordozók használata.

Néhány évtized alatt jutottunk erre a kiszolgáltatottsági szintre. Ami egyik oldalról nagyon kényelmes, másfelől nézve viszont ijesztő.

Ez a kiszolgáltatottság nem csupán az energiaszolgáltatás birtokosainak a kezében tart minket, hanem a források globális végeességének a zsákutcájába is taszít. És ennek a zsákutcának már a torkolatában vagyunk.

Egyébként is könnyen belátható, hogy annál sérülékenyebb egy rendszer, minél összetettebb. Mai emberi világunk pedig visszafordíthatatlanul ezer szálon globálisan egymáshoz

kötött, és minden szegmensében egymásra utalt. Így már csak ennek az összetettségnek a következtében is végtelenül sérülékeny. Gazdaságilag, politikailag, szociálisan labilis. Ökológiailag pedig az emberi életfeltételek felszámolásának az útján halad az éghajlatváltozás, a túlnépesedés és a környezetszennyezés következtében.

A problémák halmaza szerteágazó, és még kellemetlenebb, ha belátjuk, hogy az egyik probléma megoldására tett erőfeszítés súlyosbíthatja a problémát egy másik területen.

A Föld egy fizikailag véges, önszabályozó, organikus, komplex rendszer, amelyben az emberiség kiiktatta a szabályozó folyamatok nagy részét, és exponenciális növekedést valósított meg a többi élőlény erőforrásainak a felhasználásával. A felszámolt biológiai visszacsatolásokat, szabályozókat azonban nem helyettesítettük sem etikai, sem racionális alapú társadalmi szabályozókkal.

A kezdeti dinamikus egyensúlyi állapot ezért fokozatosan felborult, amit csak egyre több befektetett energia árán lehet ellensúlyozni.

Amikor azonban az exponenciális növekedés eléri az erőforrás-készletek határait, a rendszer összeomlik, majd átrendeződik.

### **Elkerülhetetlen?**

A fosszilis tüzelőanyagok, ipari, mezőgazdasági és egyéb nyersanyagok, az édesvíz, a termőtalaj adottságai végesek, ezen erőforrások közül sok már túl van a mindenkori termelési csúcson, vagy hamarosan eléri azt.

A trendek ismeretében arra a következtetésre juthatunk, hogy nincs megnyugtató megoldás, és az összeomlás elkerülhetetlen.

A rendszerszintű összeomlásról való gondolkodás nem népszerű, egyesek szerint ez csupán egy pesszimista megközelítés, aminek hallatán kitör az ökoszorongás, depresszióba esünk stb...

Más oldalról nézve viszont a realitás megismerése segítheti a ránk váró változások okozta pánik elkerülését, és rávezethet a helyes magtartásra.

Az összeomlás nem feltétlenül jelent egy egyszeri, hirtelen, globális léptékű eseményt, bár ilyen is bekövetkezhet. A rendszerszintű összeomlás egy olyan jelentős, negatív irányú változást takar, amely folyamat során egy már létező, bonyolultabb összetettségi szintről egy sokkal egyszerűbb állapot felé mozdul el a rendszer.

Földrajzilag különböző helyeken más-más időpontban következhet be, de mindenkit érzékenyen, sőt fájón, érinteni fog.

Az összeomlás gazdasági, társadalmi, és politikai szinten is bekövetkezik.

Az összeomlás, olyan dolgokban nyilvánul meg, mint:

- a viselkedésnormák és ezek betartásának, illetve betartatásának visszaszorulása;
- egyre kevesebb beruházás a civilizáció meghatározó elemeibe, mint szociális és egészségügyi ellátórendszer, építészet, művészet, irodalom;
- az egyre szűkülő erőforrások egyre egyenetlenebb és csökkenő szintű elosztása.

Egy társadalom összeomlásakor, annak összetett társadalmi, gazdasági, és politikai rendszereinek gyors és jelentős felbomlását mutatja.

A kollapszológiai kutatások és elemzések az összeomlásnak az alábbi szakaszait különböztetik meg:

**1. szakasz: Pénzügyi összeomlás**

A pénzügyi eszközök garntálása ellehetetlenül. A pénzintézetek fizetéképtelenné válnak, a megtakarítások elvesznek, a tőke elérhetelenné válik.

**2. szakasz: Kereskedelmi összeomlás**

A pénz leértékelődik, az árut felhalmozzák, az import- és kiskereskedelmi láncok felbomlanak, és az alapvető szükségleteket nem tudják kielégíteni.

**3. szakasz: Politikai összeomlás**

A hiány enyhítésére, és az alapvető szükségletek biztosítására tett hivatalos kísérletek nem járnak sikerrel, a politikai intézmény elveszíti legitimitását és relevanciáját.

**4. szakasz: Társadalmi összeomlás**

Az úgynevezett nyugati életforma (víz-, élelmiszer-, energiaellátás, egészségügy, lakhatás, biztonság, jogegyenlőség, oktatás, szabadság) fokozatos, vagy akár hirtelen megszűnése. A helyi karitatív szervezetek vagy egyéb csoportok, amelyek az állam kiesése után keletkezett vákuumot hivatottak betölteni, az erőforrások szűkössége és az egyre terjedő konfliktusok miatt ellehetetlenülnek.

**5. szakasz: Kulturális összeomlás**

Az emberek fokozatosan elveszítik a kedvességre, nagylelkűségre, figyelmességre, őszinteségre, együttérzésre és szeretetre való képességüket. A nagyobb közösségek felbomlanak, és családok, illetve egyének küzdenek a szűkülő erőforrásokért. Új vezérelvvé a „halj meg te ma, hogy én élhessek holnap” válik.

**Mikor következhet be az összeomlás?**

Ez természetesen nem tudható pontosan. Az előrejelzések – a jóslatokkal ellentétben – a meglévő adatokat használják, és a jellemző tendenciák alapján próbálnak meg reális forgatókönyveket és időintervallumokat megjelölni a várható eseményekkel kapcsolatban.

Az erőforrások hozzáféréseinek ismerete miatt azok kimerülésének hozzávetőleges időpontja számítható. Pl. a mai fogyasztói társadalmat kiszolgáló ipar számára nélkülözhetetlen 30 kritikus elem esetén ez az időpont néhány évtized vagy annál is kevesebb.

Az ökológiai összeomlás jelenleg is zajlik, és drasztikusan érinti a Föld számos életformáját.

Az éghajlatváltozás olyan rendkívüli megterhelést jelent a természeti és az emberi rendszerekre egyaránt, amelyet nem tudunk sem megállítani, sem visszafordítani, de érdemben már lassítani sem.

Az elszabadult éghajlatváltozás bár csupán egy, a létünket fenyegető katasztrófák közül, de a következmények tekintetében a legsúlyosabb. Ez egy olyan megoldhatatlan helyzet, amely önmagában is jó eséllyel az ipari civilizáció végét hozza el, bármit is tegyünk ellene.

A kollapszológia következtetései szerint az összeomlás elkerülhetetlen, a katasztrófa valószínű, a kihalás lehetséges.

A ránk leselkedő veszély létében fenyegeti az emberiséget. Ez nem jelenti azt, hogy mindenki és minden elpusztul. De a világunk, ahogyan eddig ismertük, a felismerhetetlenségig átalakul majd.

### **Kik lesznek a túlélők?**

Attól függően, hogy pl. az egyre fogyatkozó erőforrásokért

- a gazdaság és a gazdagság birtoklói versengenek majd, a leggazdagabb nagyhatalmak lehetnek túlélők.
- Ha az agresszív erőszak dönt, akkor a legpusztítóbb hadászattal rendelkezők lesznek a túlélők.
- Ha az ökoszisztéma megbolygatása révén elszaporodó kórokozók inváziói döntenek, akkor a kevésbé gyógyszerezett, természetes szelekció révén még valamennyire szelektált, ellenállóbb genetikával rendelkezők lesznek a túlélők.

És sok egyéb forgatókönyv is elképzelhető. A gazdasági és politikai elit egyes képviselői pl. atombunkereket építtetnek és terveket készíttetnek arra, hogy katasztrófa esetén miként ússzák meg, és hogyan menekítsenek ki magukkal elegendő hozzáértő embert, akik majd megteremtik és működtetik a számukra szükséges infrastruktúrát. Ami egyébként szintén illúzió.

### **Lehet-e egyáltalán, és ha igen, hogyan felkészülnünk?**

Ha megállítani nem is tudjuk a folyamatokat, legalább felkészülhetünk az elkerülhetetlen változásokra. Szoktatni kell magunkat a várható eseményekhez, még azok bekövetkezése előtt. Az összeomlás szükségszerű következményeit azonban főleg az újabb generációknak kell viselniük, és az biztos, hogy életük a lemondásokról fog szólni.

### **Van értelme számítani az összeomlásra?**

Igen, van. Hiszen a mitigációval (CO<sub>2</sub>-kibocsátáscsökkentéssel) szemben az adaptáció elsősorban egyéni érdek, az embereket pedig a legkönnyebben az érdekeik mentén lehet cselekvésre ösztönözni. Azok pedig, akik komolyan veszik az előttünk álló változásokat, hajlandóbbak lesznek tenni a természet kizsákmányolásának és pusztításának lassításáért.

Ezzel időt nyerhetünk az alkalmazkodásra. Hiszen minél több időnk lesz rá, hogy felkészüljünk, annál nagyobb eséllyel, és annál tovább tarthatjuk egyben társadalmainkat, és működőképés állapotban rendszereinket. Ez pedig létérdekünk!

Az emberek többsége számára egyszerűen nem elképzelhető, hogy az életünk rendkívül drasztikus mértékben megváltozhat. A negatív környezetváltozások, a társadalmi mozgások, a világpolitikai bizonytalanságok stb. viszont arra utalnak, hogy egyre több ember számára lesz nyilvánvaló, hogy a megszokott, „normális” életünknek vége.

Sem a technológia, sem a megújuló energia, sem politikai változás nem képes megelőzni civilizációnk összeomlását.



Ennek megértése és elfogadása az első lépés. A második az, hogy ne várjunk konkrét előrejelzéseket, hogy rövidtávon mikor, hol és hogyan zajlik az összeomlás. Mint az imbolygó Jenga-torony, biztosra vehetjük, hogy összeomlik, de sosem tudhatjuk a pontos pillanatot hogy mikor, sem az irányát, hogy merre fog dőlni. A jelenlegi, ember alkotta rendszer túl kaotikus ahhoz, hogy az efféle előrejelzések hasznunkra válnának. A találgatásra fordított energiát és időt pedig fontosabb dolgokra is szánhatjuk.

Az alkalmazkodás mikéntjének szószólója *Jem Bendell* brit professzor, aki kb. 5 évvel ezelőtt egy cikkben megalkotta az un. „**mélyalkalmazkodás**” fogalmát, amely írásai, előadásai nyomán nemzetközi mozgalommá is vált.

Legújabb könyvében (*Breaking Together*) az előttünk álló kihívás gazdasági, társadalmi, technológiai és ökológiai dimenzióinak bemutatásával írja le a lehetőségeket.

**A könyv 2023. július 10-én ingyenesen letölthető lesz a Schumacher Intézet honlapján.** Ez a nap az 50. évfordulója annak, hogy Ernst F. Schumacher kiadta a „Kicsi a szép”-et.

### **És most röviden a mozgalomról**

Bendell a 2018-ban megjelent tanulmányában azt írta, hogy el kell fogadnunk valós lehetőségként, hogy már a mi életünkben bekövetkezik természeti és humán rendszereink összeomlása.

A mozgalom célja: Összekötni az embereket az élet minden területén, a kölcsönös támogatás és együttműködés elősegítése érdekében, a társadalmi zavarok és összeomlások előrejelzésének, megfigyelésének és átélésének folyamatában.

A mélyalkalmazkodás a közös emberi értékek, az együttérzés és a szeretet képviselője, megvalósítása.

*„A kiszámíthatatlan éghajlatváltozás, az ökológiai összeomlás és a gazdasági bizonytalanság árnyékában a jó ellenállóképességű és működőképes közösségek megteremtése mára fontosabbá vált, mint korábban bármikor.”*

Az összeomlás közeledtének belátása nem kilátástalanság, csak remény- (vagy inkább: illúzió)vesztés.

*„Amikor már nem reménykedünk abban, hogy valaki, valahogyan megoldja majd ezt a problémát is, amikor már nem hiszünk benne, hogy a szörnyű helyzet, amiben vagyunk, valahogyan majd csak jobbra fordul, amikor már nem bízunk abban, hogy a körülmények most már biztosan nem romlanak tovább, akkor készek leszünk, hogy cselekedjünk az élhetőbb élet érdekében. Amikor a remény meghal, a cselekvés megszületik.”*

A hamis remények eloszlatása értelmi és érzelmi ismereteket igényel. Az előbbi megszerzhető. Az utóbbi már jóval nehezebb, hiszen egyet jelent azzal, hogy a szeretteinkre – beleértve a gyermekeinket is – bizonytalanság, szenvedés és nyomorúság vár, ez pedig rendkívül kemény feladat.

Érzelmileg feldolgozni a közelgő katasztrófát, megérteni, hogy a világunkat vezető hatalmi elit nem fog tudatosan és ésszerűen reagálni az ökoszisztéma pusztítására, ugyanolyan nehéz elfogadni, mint a saját halandóságunkat.

Ha feltételezzük, hogy valaki más majd megoldja a dolgokat, az elveszi tőlünk a valódi lehetőségeket, mert elpazaroljuk az értékes időt, amely alatt megkísérelhetnénk felkészülni, és csökkenteni a minket érő fizikai és lelki károkat.

A mélyalkalmazkodás négy fogalom (4R), és az ahhoz kapcsolódó kérdések segítségével igyekszik megmutatni, hogy milyen lépések és feladatok várnak ránk az alkalmazkodás folyamatában:

1. Megtartás (Resilience): Hogyan tartsuk meg azt, amit igazán nagyra értékelünk, és nem szeretnénk elveszíteni?
2. Elengedés (Relinquishment): Mit kell elengednünk ahhoz, hogy ne rontsunk vele a magunk és mások helyzetén?
3. Visszahozás (Restoration): Mit kell visszahoznunk az életünkbe ahhoz, hogy segítségünkre legyen az érkező nehézségekkel szembeni küzdelemben?
4. Megbékélés (Reconciliation): Kivel, vagy mivel kell megbékélnünk, miután valóban ráeszméltünk a mulandóságunkra?

### **Bokorelőnyök**

Elvi: A hármass eszményünk rímélése a mélyalkalmazkodásra.

Gyakorlati: Sok erőfeszítéssel (meg persze örömmel is), egyben tartjuk kisközösségeinket és a nagyközösségünket is.

Szűkebb Bokrunk, közösségeink, mi magunk mit tudunk tenni?

- Szembenézni azzal, hogy nekünk jutott osztályrészül a civilizációs, kényelmi és egyéni gazdagodást nyújtó csúcs utolsó legmeredekebben felfelé tartó ágában lubickolni. Gyerekeinknek nem a mienknél jobb, hanem anyagilag kissé vagy sokkal szerényebb, társadalmi és szociális problémákkal terhelt, és egyre terheltebbé váló világban kell élniük. Így kell majd embernek, sőt jó embernek, jézusnak lenniük, maradniuk.
- Eszményünk, hogy nem a kettőről háromra jutunk, hanem a háromról kettőre, de mégis az utóbbi 50 évben négyre, ötre jutottunk. Esetleg annyit mondhatunk – de inkább csak szerényen magunk közt - hogy lehetőségünk volt hatra, hétre is, de „csak” négyre jutottunk. Nehéz azért, mert gyerekeink bizony a kettőre fognak jutni, unokáink pedig esetleg egyre, félre, vagy annyira sem. Nekünk nagyobb házuk, lakásunk, több ruhánk, autónk, háztartási gépünk, elektronikai tárgyunk van, többet és távolabbra utaztunk, mint a szüleink. Azt nem tudjuk tapasztalatból tanítani, hogy hogyan kell egyre szerényebben, sőt egyre szegényebben élni, azt nekünk is tanulnunk kell, kellene. Nekik viszont nem lesz más választásuk, hozzá kell idomulniuk az egyre szűkülő terekhez, anyagiakhoz.
- Át kell gondolnunk mi az, amiről még most le tudunk mondani a jövő érdekében. Bármilyen fogyasztáscsökkentés segít, még akkor is, ha csak esetleg másodpercekkel késlelteti, vagy hajszállal lassítja a hanyatlást. Előbb-utóbb javaink úgyis elvételnek - és nem biztos, hogy csak halálunkkal együtt - és az jobban fáj, mint a vállalt, tudatos lemondás.
- Barátkoznunk kell még azzal a gondolattal is, hogy nem biztos a gyerekeink, unokáink túlélése.

Ezért még intenzívebben támogatnunk kell a fiatalabb nemzedéket, abban, amiben tudjuk, amiben kérik.

### **Rövid távon**

gyerekeinknek biztatás lehet és nem ábránd:

- Bokorliget;
- részleges vagy teljes önellátás, mint pl. Egyházásfalú;
- hasznos tudások tanulása, tanítása (konyhakert, ruhák varrása, háztartási eszközök készítése, javítása, főzés olcsó alapanyagokból stb... – amihez hasonlóra tanított anno a női egyetem);
- szorosabb kisközösségi és nagyközösségi együttműködés, egymás segítése.

### **Hosszútávon**

Örökérvényű eszményeink megélése

Adás, szolgálat, erőszakmentesség, és ezek következményeinek felvállalása – szegénység, kicsiség, üldözöttség.

Ennek kapcsán a Varga Orsi által készített, és bemutatott prezentáció számomra lényeges üzenetei a következők voltak:

- Fontosabbak a fiatalok számára a társadalmi kérdések, mint nekünk. Hiszen őket a teljes glóbusz eseményei hűsbavágóan érintik majd.
- Fontos számukra az erőszakmentesség témája, hiszen egy háború már itt dühög a közelben, amit nem gondoltunk még néhány éve, és ki tudja hány és milyen közel lesz még az ő életükben.
- A számunkra fontosnak tartott és őrzött vallási, hitbéli szokás-, és illemszabályformáink kevésbé izgatják őket. Eszményeink gyakorlatba ültetéséhez elég, sőt esetleg szükséges is lesz a formáktól független, vallások feletti Isten-kapcsolat és az egyetemes hit a Szeretetben.

### **Forrás/Ajánlott irodalom:**

Gelencsér András: Ábrándok bővületében

Jem Bendell: Mélyadaptáció - Útmutató az éghajlati tragédiához

Madách Imre: Az ember tragédiája

És végül egy bátorítás:

### **András evangélium III 4.**

*„Ne halmozzatok fel magatoknak földi kincseket, amelyek tönkremennek vagy ellopják őket! Inkább halmozzatok fel magatoknak kincseket jótettekből: azokat nem veszíthetitek el! És ne feledjétek: Ahol a kincsetek van, ott lesz a szívetek is!”*

[Polinger Ágnes előadása elhangzott a Bokor 6. régiójának lelki gyakorlatán,  
2023. június 23-án, Budapesten]